

OBEZBEĐENJE DOKAZA

PRETRESANJE STANA, STVARI I LICA

1

➤ Zakonski osnov

- **Pretresanje stana i drugih prostorija** okrivljenog ili drugih lica i njihovih pokretnih stvari izvan stana može se preduzeti ako postoje osnovi sumnje da će se pretresanjem okrivljeni uhvatiti ili da će se pronaći tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za krivični postupak.
- Pretresanje pokretnih stvari obuhvata i **pretresanje računara i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka** koji su sa računarom povezani. Na zahtjev suda, lice koje se koristi računarom dužno je omogućiti pristup računaru i prenosivim medijima na kojima se čuvaju podaci koji se odnose na predmet pretresanja (diskovi, USB-fleš disk, USB-hard disk, diskete, trake i slično), kao i pružiti potrebna obaveštenja za upotrebu računara.
- **Pretresanje lica** može se preduzeti kad postoje osnovi sumnje da će se pretresanjem pronaći tragovi i predmeti važni za krivični postupak.
- **Naredbu za pretresanje donosi sud** na zahtev državnog tužioca ili ovlašćenog službenog lica policije koje je dobilo odobrenje državnog tužioca, a **izvršava je policija**
- Zahtjev za donošenje naredbe podnosi se **u pisanoj formi**
- **Usmeni zahtev** za donošenje naredbe za pretresanje - kad postoji opasnost od odlaganja
  - može se saopštiti sudiji za istragu i telefonom, radio vezom ili drugim sredstvom elektronske komunikacije
  - kad je podnesen usmeni zahtjev za donošenje naredbe za pretresanje sudija za istragu će dalji tok razgovora zabilježiti

- **Zahtev** za donošenje naredbe za pretresanje **sadrži**:
  - naznačenje podnosioca zahteva;
  - naziv suda kojem se zahtev upućuje;
  - činjenice iz kojih proizilazi verovatnoća postojanja razloga za pretresanje
  - ime i prezime, a po potrebi i opis lica koje je potrebno uhvatiti tokom pretresanja stana ili drugih prostorija, odnosno očekivane tragove i opis predmeta koje je potrebno pretresanjem pronaći
  - određivanje predmeta na kome će se obaviti pretresanje uz navođenje adrese, podataka o vlasniku, odnosno držaocu stvari ili stana ili drugih prostorija i drugih podataka koji su bitni za utvrđivanje identiteta
  - potpis podnosioca zahteva
- **Naredba** za pretresanje – donosi **sudija za istragu**
- Ukoliko se sudija za istragu ne saglasi sa zahtevom za donošenje naredbe za pretresanje, odmah će zatražiti da o zahtjevu odluči **vanraspravno veće** suda koje je dužno da odluči o zahtevu **u roku od 24 časa**

➤ Pretresanje po naredbi suda

- Naredba o pretresanju **predaje se** pre početka pretresanja licu kod koga će se ili na kome će se pretresanje izvršiti
  - Pre pretresanja pozvaće se lice na koje se odnosi naredba o pretresanju **da dobrovoljno preda lice, odnosno predmete koji se traže**
  - Lice će se poučiti da ima pravo da uzme advokata, odnosno branioca koji može prisustvovati pretresu
  - Ako lice na koje se odnosi naredba o pretresu zahtijeva prisustvo advokata, odnosno branioca, početak pretresa će se **odložiti** do njegovog dolaska, a **najduže za dva časa**.
- Pretresanju bez prethodne predaje naredbe i bez prethodnog poziva za predaju lica ili stvari i pouke o pravu na branioca
  - ako je to neophodno radi sprečavanja vršenja KD, neposrednog hvatanja učinioca KD ili radi spašavanja ljudi i imovine ili ako se pretresanje ima izvršiti u javnim prostorijama.
- Pretresanje se vrši **danju od 6 časova do 21 čas**
- Pretresanje se može vršiti i **noću**
  - ako je danju započeto pa nije dovršeno
  - ako je to zbog opasnosti od odlaganja izričito naredio sud
  - ako postoje razlozi za ulazak u tuđ stan i pretresanje bez naredbe

► Zakonska pravila pretresanja

- Držalac stana i drugih prostorija pozvaće se da prisustvuje pretresanju, a ako je on odsutan, pozvaće se njegov zastupnik ili neko od odraslih ukućana ili susjeda
- Zaključane prostorije, namještaj ili druge stvari otvoriće se silom samo ako njihov držalac nije prisutan ili neće dobrovoljno da ih otvori
- Prilikom otvaranja izbjegavaće se nepotrebno oštećenje
- Pretresanju stana ili lica prisustvuju dva punoletna građanina kao svedoci, osim ako ako bi prisustvo pretresanju izložilo svedoke riziku od fizičkih povreda ili ako prisustvo svedoka nije moguće odmah obezbiediti, a postoji opasnost od odlaganja
- Pretresanje lica vrši lice istog pola, a za svjedoka se uzima lice istog pola
- Svedoci će se pre početka pretresanja upozoriti da paze na tok pretresanja, kao i da imaju pravo da pre potpisivanja zapisnika o pretresanju stave svoje prigovore, ako smatraju da sadržina zapisnika nije tačna
- Kad se pretresaju prostorije državnog organa, privrednog društva ili drugog pravnog lica, pozvaće se njihov rukovodilac da prisustvuje pretresanju
- Pretresanje i pregledi u vojnoj zgradi izvršiće se po odobrenju nadležnog vojnog starješine i uz prisustvo lica koje on odredi
- Ako se pretresanje mora izvršiti na brodu ili vazduhoplovu, naredba o pretresanju će se predati zapovjedniku broda, odnosno vazduhoplova
- Zapovjednik broda, odnosno vazduhoplova ili lice koje on odredi prisustvuje pretresanju.

- Pretresanje stana i lica treba vršiti obazrivo, **uz poštovanje ljudskog dostojanstva i prava na privatnost**, bez nepotrebnog remećenja kućnog reda i uznemiravanja građana.
  - O pretresanju sastaviće se **zapisnik**, koji potpisuju lice kod koga se ili na kome se pretresanje vrši i lica čije je prisustvo obavezno
  - Tok pretresanja se **može audio ili audiovizuelno snimiti** uz obraćanje posebne pažnje na mjesta na kojima su pronađena određena lica i predmeti
  - Mesto pretresanja i njegovi pojedini delovi, kao i lica, odnosno predmeti pronađeni tokom pretresanja se mogu fotografisati
  - Audio, odnosno audiovizuelni snimak i fotografije **se prilažu zapisniku o pretresanju i mogu služiti kao dokaz**
  - Prilikom pretresanja **privremeno će se oduzeti** samo oni predmeti i isprave koji su u vezi sa svrhom pretresanja
  - U zapisnik će se uneti i tačno naznačiti predmeti i isprave koji se oduzimaju, što će se uneti i u potvrdu koja će se odmah izdati licu kome su predmeti, odnosno isprave oduzete
- **Oduzimanje drugih predmeta po osnovu naredbe o pretresanju**
- Ako se prilikom pretresanja stana ili lica nađu predmeti koji nemaju veze sa KD zbog kojeg je pretresanje naređeno, ali koji ukazuju na drugo KD za koje se goni po službenoj dužnosti, oni će se **opisati u zapisniku i privremeno oduzeti**, a o oduzimanju će se odmah izdati **potvrda**
  - Ako pretresanju nije prisustvovao nadležni državni tužilac, on će se odmah obavestiti o pronalasku takvih predmeta radi pokretanja krivičnog postupka
  - Ovi predmeti će se odmah vratiti, ako državni tužilac nađe da nema osnova za pokretanje krivičnog postupka, a ne postoji drugi zakonski osnov po kome bi se ti predmeti mogli oduzeti
  - Ako se **kod pretresanja računara i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka** oduzmu određeni predmeti, oni će se odmah vratiti svojim korisnicima, ako nijesu potrebni za vođenje postupka
  - **Lični podaci prikupljeni pretresanjem mogu se koristiti samo u svrhu vođenja krivičnog postupka** i izbrisati se čim ta svrha prestane.

► **Ulazak u tuđi stan bez naredbe i pretresanje**

- Ovlašćeni policijski službenik može i bez naredbe suda ući u tuđi stan ili druge prostorije i po potrebi izvršiti pretresanje
  - ako to držalac stana traži ili ako neko zove u pomoć
  - ako je to neophodno radi sprječavanja vršenja KD ili neposrednog hvatanja učinioa KD
  - radi spašavanja ljudi ili imovine
  - radi izvršenja odluke o pritvoru ili dovođenju okrivljenog ili drugog lica ili radi lišenja slobode učinioa KD koji je u bekstvu ili lica za kojim je raspisana poternica ili ako se pretresanje ima izvršiti u javnim prostorijama
- Držalac stana, ako je prisutan, ima pravo da na postupak ovlašćenog policijskog službenika iznese primedbe
- Ovlašćeni policijski službenik je dužan da držaoca stana obavesti o ovom pravu i da njegove primedbe unese u potvrdu o ulasku u stan, odnosno u zapisnik o pretresanju stana
- Ako je izvršen **samo ulazak u tuđi stan ili druge prostorije** bez pretresanja, držaocu stana izdaće se **potvrda**, u kojoj će se naznačiti razlog ulaska u stan, odnosno druge prostorije, kao i primedbe držaoca

- Pretresanje se može sprovesti **i bez prisustva svjedoka** ako bi prisustvo pretresanju izložilo svedoke riziku od fizičkih povreda ili ako prisustvo svedoka nije moguće odmah obezbediti, a postoji opasnost od odlaganja
- Razlozi za pretresanje bez prisustva svedoka moraju se naznačiti u zapisniku
- **Pretresanje lica bez naredbe za pretresanje i bez prisustva svedoka**
  - prilikom izvršenja naredbe o prinudnom dovođenju
  - prilikom lišenja slobode
  - ako postoji sumnja da lice posjeduje oružje ili oruđe za napad
  - ako postoji sumnja da će lice odbaciti, sakriti ili uništiti predmete koje treba od njega oduzeti kao dokaz u krivičnom postupku
- Ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno KD za koje se goni po službenoj dužnosti, ovlašćeni policijski službenik može, bez naredbe suda i bez prisustva svjedoka, izvršiti pretresanje prevoznih sredstava, putnika, prtljaga i drugih pokretnih stvari
- Kad ovlašćeni policijski službenik vrši **pretresanje bez naredbe** za pretresanje dužan je da o tome odmah podnese **izvještaj sudiji za istragu**

➤ Preprema pretresanja

- prikupljanje i provera obaveštenja o licu u vezi koga se postupa
  - podaci o profesiji i specijalnim znanjima i veštinama - izbor načina sakrivanja, kao i preduzimanje mera za osujećenje vršenje pretresanja
  - podaci o aktivnostima koje je lice svojevremeno preduzelo - indicije o planiranom uništenju ili sakrivanju predmeta i tragova KD
- sveobuhvatna analizu kriminalne delatnosti povodom koje se postupa
- planiranje po svim bitnim elementima - izbor vremena i mesta pretresanja – vreme ni prerano ni prekasno
- broj OSL i konkretni zadaci
- instruktaža angažovanih OSL – provera razumevanja zadatka i provera ispravnosti opreme
- izbor i obezbeđenje potrebnih tehničkih sredstava i opreme

- Nastup OSL - iznenadan a postupanje znalačko, autoritativno, oprezno, metodično, temeljno i uporno i oprezno
- Usmeravanje pažnje na **ponašanje lica kod koga se ili koje se pretresa**
  - osujećenje bekstva i napada
  - odbacivanje i uništenje dokaza
  - Uočavanje znakova samoodavanja
- Usmeravanje pažnje na **ponašanje ostalih prisutnih lica**
  - sprečavanje samovoljnog udaljavanja
  - sprečavanje uništavanja premeta i tragova koji se traže
  - sprečavanje obaveštavanja saučesnika o nastupu policije
  - sprečavanje preduzimanja radnji kojima će izazvati paniku i omogućiti bekstvo učiniocu (napad na OSL ili neko drugo prisutno lice, gašenje svetla u noćnim časovim, izazivanje požara i sl.)

Taktička pravila za pretresanje stana i drugih prostorija

11

► Priprema

► Prikupljanju podataka o karakteristikama objekta:

- okolnosti da li je objekat namenjen stanovanju (stan, kuća, vikendica i sl.)
- neki drugi objekat (magacin, radionica, šupa, štala i sl.)
- spratnost, vreme i način gradnje i adaptiranja
- broj i raspored prostorija, ulaza i izlaza
- položaj u odnosu na okolne objekte

► Preduzimanje mera za onemogućavanje bekstva i uočavanje eventualnog odbacivanja predmeta

- prikriveno prilaženje objektu
- blokada svih ulaza i izlaza iz objekta i lifta
- osmatranje onih strana objekta na kojima se nalaze prozori i drugi ispusti iz stana
- raspored OSL sprat iznad i ispod onog sprata gde pretresanje treba izvršiti
- nadziranje protivpožarenih stepenica

- ▶ Ukoliko pretresanje treba obaviti u više različitih objekata koji su prostorno povezani i pripadaju ili su bili dostupni istom licu (npr. kuća sa okućnicom, radionice sa magacinima i sl.)
  - ▶ pre početka pretresanja blokira se ceo prostor i vrši istovremeno pretresanje svih objekata
  - ▶ izdvajaju se i pasiviziraju zatečena lica
  - ▶ neprestano se osmatrajui svi objekti i sva lica
- ▶ **Ulazak u stan** – zavisi od procene da li će vlasnik (držalac) stana dozvoliti ulazak u stan
  - ▶ preduzimanje mera predostrožnosti i korišćenje lukavstva (lažno predstavljanje OSL, nuđenje nekih usluga, poziv u pomoć i sl.) radi navođenja lica da otvori vrata
  - ▶ specijalno osmatranje, praćenje ili zasedu za ukućane ili druga lica za koja se zna da će ući u stan
  - ▶ ulazak u stan u stan istovremeno sa učiniocem KD ili nekim od drugih lica koja sama otključavaju ulazna vrata ili ih u stan pušta neko od ukućana
  - ▶ pregovaranje sa licem oko ulaska u stan – skretanje pažnja sa aktivnosti OSL usmerenim na nasilan ulazak
  - ▶ **nasilan ulazak** – iznenadan, bezbedan, sa što manje štete
  - ▶ pronalaženje, grupisanje u jednu prostoriju, pasiviziranje, pregled (pretresanje) i nadziranje svih prisutnih lica – eventualno puštanje da izađu iz stana uz njihovo praćenje
  - ▶ onemogućavanje nekontrolisanog kretanje po stanu, međusobnog komuniciranja, obavljanja telefonskih razgovora i preduzimanje drugih aktivnosti radi sakrivanja ili uništenja dokaza, izazivanja ekscesnih situacija, napada na službena lica
  - ▶ osujećenje uništavanja, oštećenja i odbacivanja (bacanje kroz prozor, u kanalizaciju, dodavanje nekom od prisutnih i sl.) predmeta i tragova koji se traže

➤ Taktika pregledanja prostora

- Bez uključivanja vlasnika (držaoca) uz njegovo neprestano nadziranje
- Dopuštanje da vlasnik otvara jedna po jedna vrata i pokazuje prostorije, nameštaj i predmete u njima
- Redosled postupaka prema držaocu stana odnosno drugom prisutnom licu
  - utvrđivanje identiteta
  - lično pretresanje u slučaju potrebe
  - pozivanje da dobrovoljno izda lice, odnosno predmete koji se traže
- **Detaljno pretresanje** – po odgovarajućem redosledu prostorija po prostorij – zidovi, predmeti na njima ili uz njih, nameštaj, podovi, plafoni, zatvoreni predmeti
- Držaocu stana (licu koje zastupa njegove interese) i svedocima - omogućiti da kontinuirano i nesmetano prate rad ekipe za pretresanje
- Pronađeni predmet i mesto gde je pronađen fotografiše se, pokazuje svedocima, i omogućava im se da u potpunosti zapaze i registruju individualna obeležja predmeta

► Mesta pronalazjenja predmeta

- u zidovima, tj. u njima ugrađenim skloništima - maskirani slikama, ogledalima, goblenima, teškim ormanima, pećima, kaminima, stepeništem, izvodima provodnika električne energije i sl.)
- u ostalom nameštaju i opremi stana
- iskorišćavanje postojećih šupljina u stvarima koje se nalaze u stanu (televizor, mašina za pranje veša, mašina za pranje posuđa, frižider, zamrzivač, orman, regal, ležaj itd.)
- zalepljeni za manje dostupne delove nameštaja
- u odeći i obući, posteljini, prljavom vešu, vešu koji se pere ili suši, dečijim igračkama, muzičkim instrumentima, korpi za otpatke, dimnjacima, saksijama i vazama, stalcima za knjige, među samim knjigama itd.
- u posebno izgrađenim ili adaptiranim skrovištima u građevinskoj konstrukciji objekta
- u pojedinim delovima nameštaja (duplo dno fioka, oplata ormara, zamrzivača, frižidera i sl.)
- predmeti, lica, leševi i delovi leševa se mogu sakriti i u drugim delovima objekta, na njegovom tavanu, u podrumu, podu, plafonu, među starim i odbačenim stvarima i na drugim za to pogodnim mestima

Taktička pravila za pretresanje lica

- Vršiti se ukoliko postoji verovatnoća da će njegovim preduzimanjem, na osnovu naredbe, biti pronađeni okrivljeni, tragovi krivičnog dela ili predmeti važni za postupak, odnosno da će izvršenjem samoinicijativnog pretresanja prilikom lišenja slobode ili privođenja lica biti pronađeni i predmeti pogodni za napad, samopovređivanje, protivzakonito oslobađanje i bekstvo i (ili) tajno komuniciranje
- Pregled sumnjivih lica – tzv. **delimično pretresanje** (prilikom sprovođenja racije, pregleda prevoznih sredstava, putnika i prtljaga, pretresanja stana i drugih prostorija, i sl.) - otkrivanje predmeta namenjenih izvršenju KD, oružja i opasnog oruđa, i vrši se vizuelnim putem, odnosno opipavajem pojedinih delova odeće i tela na kojima se oni mogu sakriti
- Oprezan pristup i mere predostrožnosti – bezbednost OSL
- Zahtev licu da ukaže na to gde se nalaze predmeti koji se traže
- Učešće najmanje dvojice policajaca - jedan neposredno vrši pretresanje lica, a drugi sa udaljenosti od tri do pet koraka prati situaciju

➤ Klasično pretresanje lica

- lice se postavlja tako da bude okrenuto leđima pripadnicima policije
- lice se dovodi se u labilnu ravnotežu širenjem nogu
- naređuje mu se da podigne ruke iznad glave, odnosno da ih postavi u drugi položaj kako bi se mogle kontrolisati
- sistematsko pretresanje, tj. pregledu odeće i obuće lica i opipavanju njegovog tela

➤ Zidno pretresanje lica

- lice se dovodi se u labilnu ravnotežu širenjem nogu
- naređuje se da se, sa odstojanja od oko jednog metra od prepreke (zida, automobila i sl.), nasloni vrhovima prstiju ruke na prepreku
- OSL zauzima takav položaj da istovremeno može da vrši pregled odeće i obuće lica, opipavanje tela i da, po potrebi, povlačenjem, odnosno pritiskanjem noge ili leđa pretresanog, istog sruši na podlogu i osujeti pokušaj napada i bekstva
- Prilazak licu uvek sa leđa ili boka
- Prvo se traže predmeti za napad ili samopovređivanje a zatim ostali predmeti i tragovi
- **Redosled pretresanja** - pregled onog što nosi na glavi (šešir, kapa, šubara i sl.), pregled i opipavanje kose,, naređuje mu se da okrene glavu i otvori usta, vizuelno i opipavanjem pregleda najpre gornji, a potom i dolji deo tela i odeća na njemu, odnosno obuća

- Potpuno pretresanje lica - u zatvorenoj prostoriji uz OSL i svedoke istog pola kao i lice koje se pretresa
- Vršenje telesnog pregleda i telesnih šupljina uz učešće lekara
- **Mesta pronalaženja predmeta**
  - u/na ličnim stvarima i opremi koju lice ima sa sobom (tašni, sportskoj torbi, štapu, kišobranu, novčaniku, rokovniku, prenosnom računaru, knjizi, muzičkom instrumentu, kutiji cigareta, muštikli, luli, kesi za duvan, bočicama i kutijama za lekove, nakitu, pudrijeri i sl.), životinji koju vodi sa sobom itd
  - u kosi, ispod perike, stiskanjem u šaci, pričvršćivanjem za telo (najčešće ispod pazuha, ispod dojki kod žena, u podrebarnom luku, u predelu slabina, prepona, ispod kolena), pomoću karnapa, lepljive trake, flastera, specijalno izrađenih pojaseva, zavoja, stavljanjem gipsanih obloga, ispod, odnosno unutar pojedinih ortopedskih pomagala
  - u telo se unose gutanjem ili u pojedinim telesnim šupljinama (ustima, ušima, nozdrvama, čmaru i vagini), hirurškim unošenjem vrednih predmeta u organizam radi njihovog krijumčarenja – angažovanje lekara određene specijalnosti (internista, hirurg, ginekolog), rendgensko snimanje

➤ Dokumentovanje pretresanja

➤ Zapisnik o pretresanju

➤ Uvodni deo

- naziv organa koji vrši pretresanje
- naziv lica ili objekta na kojem se vrši
- mesto preduzimanja radnje
- zakonski osnov pretresanja
- konstatacija da je lice pozvano da dobrovoljno izda lice, odnosno predmete koji se traže
- identifikacioni podaci prisutnih lica, svojstvo u kome su prisutni i vreme početka pretresanja

➤ Opisni deo

- spisak i detaljan opis svih pronađenih i izdvojenih stvari za koje se pretpostavlja da su u vezi sa KD ili kriminalnom delatnošću
- opis stvari – na osnovu njega i kasnije moguće identifikovati pronađene i privremeno oduzete stvari - ne sme se vršiti nepouzdana kvantitativno i kvalitativno određenje predmeta, odnosno supstance koja se oduzima
- precizno navođenje na kom mestu i pod kojim je uslovima i okolnostima je stvar pronađena, da li je i na koji način bila prikrivena
- sva posebno napravljena skrovišta fotografišu se i snimaju video tehnikom

- **Završni deo**
- konstatacija o vremenu završetka pretresanja
- potpis lica nad kojim je, odnosno kod kojeg je vršeno pretresanje (ili lica koje ga zastupa), dvojice prisutnih svedoka, prisutnog branioca, odnosno advokata, zapisničara i službenog lica koje je vršilo pretresanje
- ukoliko neko od lica čije je prisustvo obavezno neće da potpiše zapisnik, to treba posebno navesti, uz konstataciju o razlozima nepotpisivanja - navesti njihove primedbe
- **Potvrda o oduzetim predmetima** - vlasniku, odnosno držaocu oduzetih predmeta ili licu koje ga zastupa se, po izvršenom pretresanju i sačinjenom zapisniku, izdaje potvrda - sadrži detaljan opis privremeno oduzetih predmeta